

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן רֵנָּה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ג]

לְהַכִּין בְּעֶצְמוֹ (וכ"י¹⁵). דְּמִצְוַת כְּבוֹד שֶׁבֶת מְסַל עַל כָּל אָדָם¹⁶, וְכִדְקָתִיב "וְקִרְאָתָהּ לְשֶׁבֶת עֲנֵן לְקֹדֶשׁ ה' מְכַבְּדָהּ" (וכ"י, מִצְוָה ב' וְיִתֵּן מִבְּשָׁלוּחוֹ¹⁸) וְכ"י, וְיֵשׁ לְפָנֶיךָ קוֹרֵי עֶכְבִּישׁ, וְכ"י מִהֵבִית בְּעֶרְבִי שֶׁבֶת¹⁹, וְכָל-שָׁפָן שֶׁצָּרִיף לְכַבֵּד הֵבִית מִהֶאֱכָק וְהֶעֱפֵר מִקְעוֹד יוֹם²⁰.

(15) וּבְגוּדֵל מַעֲלֵת הַכֶּנֶת צָרִכִּי הַשֶּׁבֶת, כֵּתֵב בִּסְפָרוֹ שֶׁם עוֹלָם (ח"א סוף פ"ד) "וְשִׁמְעֵתִי בִשְׁם גְּדוֹל אֶחָד, לִפִּי מִה שִׁדְּוֵה מַחְזִיל שְׁמִי שְׁמוּמֵר שֶׁבֶת בַּעֲלֹם הוּא, אֶפִּילֹ אִם נִתְחַיֵּב חֹס וְשָׁלוֹם עֲנֵשׁ גִּיהֶנֶם עֲבוֹר עוֹנֵתוֹ, אֵינוֹ נִעְנֵשׁ שֶׁם בְּיוֹם הַשֶּׁבֶת, וְנִחָשֵׁב זֶמֶן הַשֶּׁבֶת עֲבוֹר מִחֻמֵּן שֶׁהַתַּחֲלִיל בְּעֶרְבֵי שֶׁבֶת לְהַתְעַסֵּק בְּצָרִכִּי הַשֶּׁבֶת, וּמִגִּינָה עֲלִיו זְכוּת הַשֶּׁבֶת". וְסִיִּים, שֶׁעַל כֵּן מֵאֹד צָרִיךְ לְהַשְׁתַּדֵּל בְּעֵינֵי צָרִכִּי הַשֶּׁבֶת וְיִיטֵב לוֹ בּוֹה וּבֹא. וְהַעֲרָה שֶׁם הוֹסִיף, שֶׁמֻּמֵּן שֶׁמִּתְחַלֵּל אֶת הַהִכְנוּת לְשֶׁבֶת, מִתְנַצֵּצַת עֲלָיו קְדוּשַׁת הַשֶּׁבֶת.

וּבְגֵדֵי הַכֶּנֶת זו, הוֹרָה הַגְרִשׁוֹ אִיעֶרְכֵךְ (ש"ש"כ פמ"ב ה"ע קצ"ה) שֶׁלֹא דִי לַעֲשׂוֹת פְּעוּלָה אַחַת שֶׁל הַכֶּנֶת, אֲלֵא יֵשׁ לְהִרְכּוּת בַּפְּעוּלוֹת הַהִכְנוּת. וְרַק אִם רוצֵה לְלַמּוֹד תּוֹרָה אוֹ לַעֲשׂוֹת מִצְוָה אַחֶרֶת אוֹ שֶׁהוּא טָרוּד בַּמְלָאכָתוֹ, דִּי בַּפְּעוּלָה אַחַת, וְכִמוֹ שֶׁכָּתֵב הַשׁו"ע שִׁיעֲשֶׂה בְּעֶצְמוֹ "שׁוּם דְּבָרִי לְצָרִכִּי שֶׁבֶת, וְכֵן מְבֹאֵר בַּשׁו"ע הֵרֵב (ק"ר א"ב), וְכֵן כֵּתֵב בַּמְשֻׁנֵּב לְקֵמֶן (ס"י רנ"א ס"ק ט) שֶׁמִּי צָרִיךְ לְתַקֵּן "אִיזוּה רַבִּי לְכַבֵּד שֶׁבֶת, וְהַרְמַב"ם (פ"ל מַחֲלֵ שֶׁבֶת ח"ו) סִיִּים בּוֹה יוֹכֵל הַמְרַבָּה דְּבָרֵי זֶה הִרִי זֶה מְשׁוּבָה".

(16) וְאִם מִתְעַסֵּק בַּהִכְנוּת לְשֶׁבֶת רַק לְצוּרֵךְ אַחֵרִים, הַסְתַּפֵּק הַגְר"נ קְרָלִיץ (חוט שֶׁנִּי ח"א פ"ד ס"ק א) הָאֵם יִצְא בּוֹה יְדֵי חוֹבֵת מִצְוַת יוֹחֲכִינוֹ, שִׁיתֵּן שֶׁהַמִּצְוָה הִיא לֹא רַק הַהִכְנוּת כְּדִי שִׁהְיוּ לוֹ צָרִכִּי שֶׁבֶת, אֲלֵא כְבוֹד שֶׁבֶת דּוֹא עֵצֶם טְרַחְתּוֹ בַּהִכְנוּת לְשֶׁבֶת, וְאִף שֶׁמִּתְעַסֵּק עֲבוֹר אַחֵרִים.

(17) וְהוּא הָדִין לְעֵינֵי עֶרֶב יוֹם טוֹב, וְכִמוֹ שֶׁהִבִּיא לְקֵמֶן (ס"י תַּקְטֵם ס"ק ד), שֶׁהִרִי כְּתוּב עֲלָיו "מִקְרָא קֹדֶשׁ". וְהוֹסִיף שֶׁם (ס"ק ג) שֶׁגַם בְּעֶרֶב יוֹם טוֹב צָרִיךְ שֶׁהוּא בְּעֶצְמוֹ יִתְעַסֵּק בְּצָרִכִּי הַיּוֹם טוֹב, וְאִף אִם יֵשׁ לוֹ מִשְׁרָתִים שִׁיכּוּלִים לַעֲשׂוֹת עֲבוֹרֵי אֶת כָּל הַהִכְנוּת.

(18) וְגַם אִם שָׂכַר אֶת חֲבִירוֹ בְּתִשְׁלוֹם כְּדִי שִׁיעֲשֶׂה עֲבוֹרֵי אֶת הַמִּצְוָה, כֵּתֵב הַשְּׁדִיחַ (ח"ה שו"ת דְּבָרֵי חַכְמִים ס"י מ"ד) שֶׁמִּי מִצְוָה בּוֹ יוֹתֵר מִבְּשָׁלוּחוֹ, וְאִף שִׁדֵּר פֶּתַל כִּיד בַּעַל הַבֵּית [וְכֵן מְבֹאֵר בַּשׁו"ע, שֶׁאֶפִּילוֹ כְּשִׁישׁ לוֹ עֲבָדִים לְשִׁמְשׁוֹ, יִשְׁתַּדֵּל לְהַכִּין בְּעֶצְמוֹ].

(19) וּבִשְׁבֶּת עֲצָמָה, כֵּתֵב הַתְּהַלָּה לְדָרֵךְ (ס"י שִׁכַּח ס"ק ע"ט) בִּשְׁם הַמּוֹר וְקִצְיָה, שֶׁאִסּוּר לְהִסְתִּיר מִשׁוּם מוֹקֵצָה.

וְאִם קוֹרֵי הַעֲכָבִישׁ מַחְבֵּרִים וּמְדַבְּקִים לְכוֹתֵל, כֵּתֵב הַכֶּף הַחַיִּים (ש"ס ס"ק ר"ע) בִּשְׁם הַיָּפֶה לֵב (ס"ק ג) שִׁישׁ בּוֹה אִסּוּר תּוֹלֵשׁ, וְהַעִיר הַגְרִשׁוֹ אִיעֶרְכֵךְ (ש"ש"כ פכ"ג ה"ע ל"ד) שֶׁדְּבָרֵי תִימָה הֵם.

(20) וְהַדְרִים שֶׁאֵין כּוֹנְנֵם לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם בִּשְׁבֶּת, אוֹ שְׁנוֹטֵעַ מִבֵּיתוֹ לְשֶׁבֶת, דַּעַת הַגְר"נ קְרָלִיץ (חוט שֶׁנִּי ח"א פ"ד ס"ק א) שֶׁאֵין חֵיבוֹב לְהַכִּינָם לְשֶׁבֶת.

[שְׁעָה"צ ס"ק ט]

לְעֵינֵי שְׁאָר מִצְוֹת אֵם הֵא תִּלְמִידֵי-חֶסֶד נִזְנָע לְבִטּוֹל הַנִּזְיוֹן, וְצָרִיךְ צִיָּין²¹.

(21) סִפֵּק זֶה שֶׁל הַשְּׁעָה"צ בִּשְׁאֵר הַמִּצְוֹת, כֵּתֵב הַגְר"ח קֵיבִיבְסְקִי (בְּתוֹרַתוֹ יִהְיֶה ח"ב בְּתִשְׁבוּת ע"מ 35) שֶׁהֵינּוּ דּוֹקָא הָאֵם מוֹטֵל עֲלָיו חֵיבוֹב לַעֲשׂוֹת בְּעֶצְמוֹ, אֲבָל דָּאִי שְׁמוּתָר לוֹ לְבַטֵּל מִלִּמְדוֹד כְּדִי לַעֲשׂוֹת בְּעֶצְמוֹ.

[משנ"ב ס"ק ו]

צָרִיךְ לְעִיל בְּסִימָן רֵנָּה, שֶׁם מְבֹאֵר כָּל הַפְּרָטִים בְּהַנְחָה²².

(22) שֶׁם (ס"ק א) הִבִּיא אֶת דְּבָרֵי הַגַּמ' (שֶׁבֶת קִיח, ב') שֶׁצָּרִיךְ לַעֲנֵג אֶת הַשֶּׁבֶת בְּדָגִים גְּדוֹלִים וְרָאשֵׁי שׁוּמִי וְחִבְשִׁיל שֶׁל תְּרִידִין, וּבִיָּאֵר שֶׁם, שׁוּה הִיָּה הַמֵּאכֵל הַנִּחָשֵׁב בּוֹמְנִיהֶם, וְהוּא הָדִין שֶׁבֵּכֶל מְקוֹם וּמְקוֹם צָרִיךְ לַעֲנֵג אֶת הַשֶּׁבֶת בַּמֵּאכִלִּים וּמִשְׁקִים שֶׁנִּחְשָׁבִים בָּהֶם לַעֲנֵג. וְהוֹסִיף לִפִּי זֶה לְבֹאֵר אֶת דְּבָרֵי הַשׁו"ע כֵּאֵן שִׁירְבָה בְּבִשּׁוֹר וִיין וּמִמְדֻנּוֹת, שֶׁהוּא מִשׁוּם שֶׁעִיקֵר עֵינֻגֶם שֶׁל רֹב בְּנֵי אָדָם הוּא בְּבִשּׁוֹר וִיין. וּמִיָּמָּה עִיקֵר חֵיבוֹב הַמֵּאכִלָּה בְּשִׁלְשׁ סַעֲדוֹת כֵּתֵב לְקֵמֶן (ס"י רנ"ד ס"ק ג) שֶׁהוּא בִּפְתֵי יוֹתֵר מִתְבַּשִּׁיל.

וְלַעֲנִין הָאֵם חֵיבוֹב לְאִכּוֹל בִּשָׂר וְלִשְׁחוֹת וִיין בִּשְׁבֶּת, מְבֹאֵר בַּש"ךְ (וִי"ד ס"י שְׁמָא ס"ק ז) שֶׁאֵינוֹ חֵיבוֹב, וְכֵן בַּמְשֻׁנֵּב לְקֵמֶן (ס"י תַּקְטֵם ס"ק כ) וּבִס"י תַּקְטֵם ס"ק ו) כֵּתֵב שֶׁאֵין חֵיבוֹב לְאִכּוֹל בִּשָׂר בִּשְׁבֶּת.

וְאִם נָדָר מֵאִכְלֵילָת בִּשָׂר וְשִׁתִּית וִיין בִּשְׁבֶּת, כֵּתֵב לְקֵמֶן (ס"י שְׁמָא ס"ק ב) שֶׁמִּתִּירִים לוֹ בִּשְׁבֶּת, כִּיֹן שֶׁדְּבָרֵי זֶה הוּא מִצְוָה בִּשְׁבֶּת. וְלַעֲנִין שִׁתִּית וִיין בְּשִׁלְשׁ סַעֲדוֹת, רָאָה מִה שֶׁכֵּתִבְנוּ לְקֵמֶן (ס"י רנ"א ס"ק כ"א).

[בִּיה"ל ד"ה יִשְׁחַלֵּל]

אוֹ גוֹדֵל פְּתִילוֹת אוֹ מְדִלִיק גִּרְחָה²³.

(23) וְהַחֲזוּ"א (אֲחֻזּוֹת רִבִּינוֹ ח"א ע"מ ק"א) הִיָּה מְכִין בְּעֶצְמוֹ אֶת מְנוֹרַת הַנֶּפֶס לְכַבֵּד הַשֶּׁבֶת.

וְאִף אִם רַק עוֹרֵךְ וּמִסְדֵּר אֶת הַשּׁוֹלְחַן לְכַבֵּד שֶׁבֶת, כֵּתֵב בַּפֿלא יוֹעֵץ (עֶרֶךְ הַכֶּנֶת) שֶׁקִּיִּים מִצְוֹת הַכֶּנֶת לְשֶׁבֶת.

סִימָן רֵנָּה

שֶׁלֹא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּעֶרְבֵי-שֶׁבֶת מִן הַמִּנְחָה וְלִמְעַלָּה

[משנ"ב ס"ק א]

וְזִמָּן סְגִינַת הַתְּצִיָּה הוּא קִרְיָם זִמָּן הַתְּלָקֶת הַגְּרָחִית²⁴. וְעֵינֵי בְּבֹאֵר הַתְּלָקֶת וְלִקְטָן בְּסִימָן רֵנָּה בְּמִשְׁנֵה בְּרוּחָה צִיָּין-קֵטָן²⁵.

(1) וְהַנּוֹת שְׁעִידִין פְּתוּחָה לְאַחַר הַזֶּמֶן שֶׁצָּרִיךְ הִיָּה הַמוֹכֵר לְסוּגְרָה, הַסְתַּפֵּק הַגְר"נ קְרָלִיץ (חוט שֶׁנִּי ח"א פ"ד ס"ק א) הָאֵם יֵשׁ אִסּוּר לְקִנּוֹת בָּהּ. וְהוֹסִיף, שֶׁמִּי אִסּוּר לְקִנּוֹת בָּהּ מִשׁוּם שֶׁהוּא מִסְיָע לְדַבֵּר עֲבִירָה, וְרָאָה מִה שֶׁכֵּתִבְנוּ לְקֵמֶן (ס"י רנ"ד ס"ק א) בִּשְׁם הַגְר"נ קְרָלִיץ, שֶׁגַם אִם נִדְמֵן לְאֹדֶם שֶׁצָּרִיךְ לְקִנּוֹת לְצוּרֵךְ הַשֶּׁבֶת, מִיָּמָּה לֹא יִפְתָּה הַמוֹכֵר אֶת הַחֲנוּת כְּדִי שֶׁמוֹכֵר בִּימּוֹת הַחֹל.

(2) שֶׁם כֵּתֵב שְׁבַעֲלִי מִלָּאכָה יִפְסִיקוּ מִמְּלָאכָתָם שְׁעִתִּים וְחֲצִי קוֹדֶם צֹאת הַכּוֹכָבִים שֶׁהוּא זֶמֶן מְנַחֵה קֶטְנָה, וְהוּא כְּשֶׁעָה וְרַבַּע קוֹדֶם שִׁקְיַת הַחֲמָה. וְלִנְבִי זֶמֶן סְגִינַת הַחֲנוּת בְּעֶרֶב שֶׁבֶת, כֵּתֵב שֶׁם בִּשְׁם הַמְּגִיא שְׂרָאוֹי לְסוּגָרִין בְּשֶׁעָה קוֹדֶם הַשֶּׁבֶת, וּבִיָּאֵר בְּשֶׁעָה"צ שֶׁם (ס"ק ג) שֶׁהַכּוֹנֵה לְשֶׁעָה קוֹדֶם הַשִּׁקְיָה, שֶׁהוּא בְּעֶרֶךְ הַזֶּמֶן שֶׁל מְנַחֵה קֶטְנָה, וְהֵינּוּ מִה שֶׁכֵּתֵב בִּבְיָה"ל כֵּאֵן (ד"ה הַעֲרֹשָׁה) שִׁישׁ לְסוּגָר אֶת הַחֲנוּת מִזֶּמֶן מְנַחֵה קֶטְנָה.

וְהוֹסִיף בַּמְשֻׁנֵּב (ש"ס), שֶׁסְּגִינַת הַחֲנוּת בִּאֲחִזּוֹר גִּרְמַת גַּם מִכְּשׁוֹל לְנִשְׁכִּים, שֶׁרָגִילוֹת כְּשִׁחְזוֹרוֹת מִחֲנוּתִים לְהַתְרַחֵץ וּלְלַבּוֹשׁ בְּגָדֵי שֶׁבֶת וְלַהֲדִלִיק נֵרוֹת, וְאִם יִתְאַחֵד לְהַגִּיעַ לְבִתְהִיָּה, יִבּוֹאוּ ח"ו לְסַפֵּק הַחִלּוּל שֶׁבֶת.

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן רַנ רנא

טז באר הנזלה

ג. לשון הטור
ד. מדברי הרמב"ם
פרק ל מהלכות שבת

לשמשו. *ישתדל (ג) להכין (ב) וצ) בעצמו שום דבר לצרכי שבת קדי לקבדו, כי רב חסדא היה מתחם הנק דק דק, ורבה ורב יוסף היו מבקעין עצים, ורבי זידא היה מדליק האש, ורב נחמן היה מתחן הפית ומכניס פלים הצריכים לשבת ומפנה פלי החל. (ד) יממם ילמד כל אדם, ולא יאמר לא אקום כבודי. * כי זה הוא כבודו שמכבד השבת: הגה ויש להשחית (א) הספין בערב־שבת, (ה) כי זהו מקבד השבת שמכבד עצמו לאכילה (כלבו ובי בשם ספר היצולם): ב ירבה בבשר ויין ומגדנות (ו) כפי יכולתו:

רנא שלא לעשות מלאכה בערב־שבת מן הפנחה ולמעלה, ובו ב' סעיפים:

N (א) *העושה (ב) מלאכה בערב-שפת מן המנחה ולמעלה, אינו רואה (ב) סימן פרכה. *יש מפרשים

פאר הייט

הלל מודה בקנה, דמ' עמיא. ויחזור בתשובה בכל ע"ש, כי דוקא לכה"כ מי שסוטה בעיניו וכו'. ויש לפנות קרי עבדלש שפסיה, ומוצאות חיים. ונאנה לטעם ממלל היבדשלין בערבשבת, הארי' זיל: (3) העצמו. והוא הדין בכל מנה, מנהג פו יתור משלחו: (2) הספין. ומקחית וסכינו את אשר נביא, הך יאחז' בדנו בו סיון, מלשו' לאתמי' וסממיה: (3) מלאכה. ופסקי' שרי, מ"א:

ממנו ששמש כר. ואקבם בתחילת ימיו כי זה סתם דווקא משמש של בן אדם מן
כבודו, וע"ש שהביא פלגת הרמב"ם והיא"ש לגין השבת אכנה, אם בעל"פ: וכן
ספק וכן בשיאית מים דרך ר"ה למצח"ה, וכן אין נקעים קהספל בהבורה קבר
עקב חלק ח"ם דמית מקדשיו גבי ר"י אשכנה לר"י ע"ה"ה, וכן הוא דחלו
ממנו"ה קהדשיו שכתב שר"י לנשות מצהה בעצמו שהוא מצהה עשה חוב' וכן
לר"ה כו', ע"ש. ועין שבתה פרק מצות האשה

מִשְׁנַה פְּרוּרָה

היה מצוה, ורמו לזה: 'שומעיה חיים נכו': (ג) להקין בעצמו
(וכו'¹⁵). דמעות עבדו שבת משל על כל אדם¹⁶, ובדקתיהו [וארנת
לשבת ענג לקדוש ה' מכבוד¹⁷], (ט) ומצוה ב' יותר מבשלוהו, והוא
לדון בכל המצות מצוה ב' יותר מבשלוהו¹⁸], וציון בבאור הלכה.
כתבו הספרים: יהרהר בהשוכה ויפשפש במעשיו בכל ערב-שבת,
כי שבת מקרי פלה מלקחא, ובאלו מקבל פני המלך יתבודד שמו,
ואין נאה לקבלו פשהוא לבוש בכלווי הסתכות של חלאת
העונות. (י) ויש לפנות קורי עקביש, שקורין שפי' וירעבש,
מהבית בערב-שבת¹⁹] ואר[. וכל-שכן שצריך לכבוד הבית מהאבק
והעפר מבעוד יום²⁰], וזהו הכל בכלל כבוד שבת, וידמה בדעתו
כאלו יבאו אליו להתאכסן מלך פשוט ודש, פמה מכבוד הבית
ומציע המטות, וכל-שכן שבת מלכתא [ח'א]: (ו) ומהב ילמד
כל אדם. הנו אפלו החשוב ביותר. (יא) ובקרט כימים הקצרים,
ומכל-שכן בשרואה שפבר הוא סמוך לשבת, שזו הוא מחיב
לעסק בכל כחו. וראייה אנשי מעשה, גדולי תורה, שהיו מכבדין
הבית בצעטן כימים הקצרים כדי שלא יתחלל שבת, וזהו חיוב
גמור על כל אדם. דמאי שנא דאין לו מי שיכין או שהשליח אין
לו פנאי: (ה) כי זה הוא וכו'. ובספרי מסמיו לה אקרא [וידעת
כי שלום אהלך, וז' השתנה הספין, כי אם נקה הספין יוכל לבוא
לפעמים לידי קטטה חס ושלום: ב (ו) פני יכלהו. עין לעיל
בסימן רמב, שם מבאר כל הפרטים בזה²¹];

א (א) העושה מלאכה. ופרקמטיא (ב) שור, ומכל מקום משמש בהגמרא (ג) דזמן סגירת החצות הוא קדם זמן הדלקת הנרות.¹ ועין בבאר הלכה ולקמן פסוק רבי במשנה ברורה קצ"ה קטן א²: (ד) סימן ברכה. מאותה מלאכה.

זרוע. ונראה שמקורו הוא מהא דפסחים ריש פרק מקום שפנה, עין שם
אותו אבל אסורא יש, כי למה לנו להשוות פלגתא בין תפוזים,

שער הציון

(ט) וְנִרְאָה דְּלֵא שֶׁיֵּךְ כִּהָּה לומר: מִצֵּה שֶׁיִּיכָל לַעֲשׂוֹת עֲלֵי־יָד אֲחֵרִים אִין בְּקִשְׁלִין הַתְּלִמּוּד אֲפִילוּ לִזְמַן מִדְּעֵס, וְהָאֵל יִכָּל לַעֲשׂוֹת עֲלֵי־יָד שְׁלֹחֹה דְּהִדְרָה הוּא מִפִּי שְׂחֹה אַחֵר לְבַקְרִי: כֵּשׁ לומר, דְּרוֹקָא מִצֵּה שֶׁאִין מְשַׁלֵּת עַל גּוֹפֵה, כְּגוֹן שֶׁיִּכְסִּיךְ בְּאֻמְצֵה הַלְמוּד לִיחַד לְגַמֵּל חֶסֶד צִם אִינֵה אָדָם בְּקִיּוּם שְׂאֵחֵר יִכָּל לַעֲשׂוֹת צִפּוֹ הַטּוֹבָה הַיָּא, מֵה שֶׁאִין כֵּן כִּהָּה תְּלִמְבֹּד שִׁבְתַּת מְשַׁלֵּת עַל גּוֹפֵה, וּמִמְלֵא מִצֵּה כֵּן אִי נִפְי, דְּרוֹקָא לַעֲנִין כִּיבֹד שִׁבְתַּת אֲמִירָן כֵּן דְּחִמְיָא, מֵה שֶׁאִין כֵּן לַעֲנִין שֶׁאֵר מִצֵּה אִם הוּא תְּלִמְבֹּד חֶסֶם וְהַגֵּץ לְבִטּוֹל חֲדָה, דְּהִדְרָה שֶׁיֵּךְ (א¹): (ב) וְהָ נִכְלֵל שֶׁהֵם בְּרַמְבַּם בְּרַק לֵה הִלְכָה הֵן צִירָה לְסַפֵּן כִּינֵה מַעֲבֹד יוֹסֵם יוֹסֵם כִּבְדֵּה שִׁבְתַּת: (א²) מִי־אֲדָם: (ב²) מְלֹאכְרֵס: (ג) וְהֵן הַסְּתִירָה הוּא בְּחִמְיָה הַיָּא וְהַלְכָה הוּא בְּחִמְיָה שִׁבְתַּת לִיחֵם:

א פסח'ס נ' ב טור
השקד'די קשם נבינו
מאיר

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

שֶׁאִפְשֵׁר שֶׁלֹא יִהְיֶה כִּיּוֹם ז' וְיִצְאֵלָה, עֵשׂוֹ: [3] קִצְצֵמוֹ. מִן כְּהֵיטָא דְּשֵׁם מְנוּחָה
תִּאֲרִי וְלֵי: הִנֵּהוּ שְׂאֵדָם מֵעַד בְּצִדְכִי שֶׁשָּׂחָם הֵם קִטְלָה לְמַחֲזִית הַעֲזוּתָה כְּמוֹ הַקְּטִילָה,
לִכּוֹן צִירִין לִשְׂחֵם הִרְבֵּה מִשְׁכֵּל כְּבִיד שִׁמְתָה, עֵשׂוֹ, וְכֵהִיג קִתְּבָה לְעִנְיֵן עֲשִׂיתָ וּתְפִאוֹת
עֲצֻבֵי שִׁמְחָה. וְעֵינִן בְּחִסְפֹּת שִׁמְחָה שִׁמְחָה בְּקִינָה וְצִמְזוֹן בּוֹ יוֹתֵר בְּכִשְׁלִיחוֹ, רַחֲמֵי לְעִנְיֵן שְׂחֵם
שֶׁתִּפְתָּה בְּרִיתֵי מִלְחָמָה, וְחִתְּתָה, עֵשׂוֹ. וְהֵרָא קִינָה קִדְדוּשָׁה בְּמַצְעֵה דְּרִיאָא וְרִיאֵי שְׂחֵם
מִכְסִּים בְּמִשְׁמַחָה בְּנוֹ לֵי רִיג וְרִיתָה רִיג בְּקִינָה עֲזוּתָה וּמִשְׁמַחָה לְעִלְמֵי כּוֹ, קִינָה דְּגוּל
כִּי הִנֵּה שְׂעִישָׁה לְכַבֵּד אַחֲרֵיהֶם, וְרַעֲיָה דְּשִׁקְלָא יִטְרָא בְּהָא דְּרִיאֵי קִטְצוֹת צִדְכִי שְׂאֵתוֹ לִפְנֵי
הַחֲמִיר לְהַשִּׁיב אֶחָ שְׂאֵתוֹ לִפְנֵי כְבוֹדוֹ, וְעֵשׂוֹ דְּרָגָן לֹא קָפֵר וּמִטְשָׁלִים עֲצָמָם בְּעִשְׂתָּה
בְּחִיבָה יֵל צִירֵינוּ, יֹגֵם הֵבִיא שֵׁם דְּרִיאֵי בֹר אֲלֵינָא מִרְדּוֹ אֲתִילָה, עֵשׂוֹ. וְעֵינִן כְּבִיאָר
שִׁלְחוֹ שֶׁל אֲמָנוֹם לֶקַח כְּתוּמָה לְמִשְׁמַחָה בְּנוֹ שֶׁ רִיאֵי, יִכְמַחֲסִיב הַחֲדָרִין בְּיָה וְהֵבִיא דְּבָרֵי
לְעִלְיָא, אֲמָנוֹם מִצְדָּה בּוֹ, עֵשׂוֹ. וְעֵינִן בְּבִרְכוּתָה בְּהָא דְּרִבִּי אָמִי וְרִבִּי אִשִּׁי קִטְרֵי וְגַמָּא
לְעִלְיָא, פִּנְסָא אֲחֵרֵי לֹא מֵצֵא עֲבֵד לִירוֹ לְעִלְיָא, עֵשׂוֹ:

באור הלכה

ונכון לומר שמטעם זה לא העתיקוהו לדינא בחשוןמשפט והעתיקו
לשון המכרא שם. צין שם: * לשמול וכי'. כרמבים איתא על דין זה
בלשון יסבי' ושה' לשונו בפרק ל: אף-על-פי שהיה אדם חשוב בלחור
ואין דרכו לקח דברים מן השוק ולא להתעסק במלאכות שבבית. היב
לצטות דברים שהן לצורך השבת בגופו, שה' הוא כבודו; חכמים
הראשונים, מהן מי שהיה מפצל העצים לבשל בתו, ומהן מי שהיה מבשל
או מולט בשר או גזול פחילות או מדליק [נרות]²⁸, ומהן מי שהיה יוצא
וקונה דברים שהן לצורך השבת ממאכל אף-על-פי שאין דרכו בפר
וכי'. צין שם]. והנהגה. על איה דבר מן הדברים. וצין בקדושין מ"א
לקאמר שם: מצוה זו יותר משלחו. ואפשר להבמבים גם צין לא חוב
גמור הוא, אלא צין חובה שמוש כבוד שבת, וסברת הרמב"ם, דאי לא
הכי לא הוי מבשלים כל הדי אמוזרים ורובין צבד זה, ומכל קטול לא הוי
הוי חובה גמורה, ומע, דאי אפשרו בנזרם בשם חובה כי אם על הולקת
נו בשבת. בפר כה צמוד ב. ולענין ג' עבודות. בפר קח עמוד ב. ומכל
קטוס צריך צין: * כי זהו כבודו. לשב קנה מה שהקשה בשו"ת פת
ארי: איך הקלו בכבודם, הא גדול כבוד הכריות שדוחה לא-תעשה
שבחורה [הנה לא-תעשה דרבנן, ושב ואל תעשה אף בדרבנן]. לכן
קאמר זהו כבודם. שעוסק בעצמו במצוה, והבר שעושה בן לכבוד השם
יתברך. וכן הוא אומר גדוד סלקף עליו השלום יתקלתי עוד מאז וגו',
מה שאין בן אם אין נבר, כמו [ק]ן ואינו לפי כבודו באברה וברוקה,
שמהחלל כבוד התלמידיהם על-ידיהו [פג"ג]. ורצה לומר, שאין חבל
יודעין שהוא עוסק במצוה. הנה מלשב הא דאיתא בקדושין ב' ע דבר
נחמן עסק בעצמו במצות מצוה, ששם הוא נבר שהכל יודעין בעת שהוא
עוסק שהוא מצוה ה'. מה שאין בן באברה, בעת שהוא מטפל בה אין חבל
יודעין מה, ולא אפשר לו: ארצה לתלמידיו כרבים ויודעים שהיא אברה, פס'
כן פאר חתונה כזה. כנ"ל:

* העושה מלאכה יכור. ואסורא נמי אית ביה, רק שאינו חסיר
האסור משארי אסורי שבת שהיה חייב על זה מכת מרדות,
מן איסא ברמז'ס פקח ממהלכות יום טוב' ויבמ' וכן איתא באור
בגמרא בתרוח שאשון; ואשלו לחרץ שני דגנא' הוא רק דאין לשמטין
משמע ברין ריש פרק חביל'. עין שם. וכבר הביאו בפרקימגיס.

הלכות שבת סימן רנא

32 באר הגולה

(ב) **מִנְחָה גְדוֹלָה** *יִיגֵשׁ מִכִּרְשֵׁים מְנִיחָה קִטְנָה: הֵגָה וְדִקְרָא קִשְׁעוּשָׁה טַמְלָאכָה דְּרָךְ קִבְעָ, אָבֵל אִם עֲשׂוּשָׁה אוֹתָהּ (ד) דְּרָךְ עֲבָרִי לִפִּי שְׂעָה וְלֹא קִבְעָ עֲלֶיהָ, שְׂרִי (כִּי בִשְׁם אִיִּי), וְלִכְזֵן מִסֵּר לְכַתֵּב *אֲצִרְתָּ שְׁלוֹמִים וְכָל פִּיּוּצָא בִּיהַ (דִּיעִי): **ב** *יִלְמְזֵן בְּגִדֵּיו וְכִלָּיו לְעֶרְךָ שֶׁכֶּת מִתֵּר כָּל הַיּוֹם: הֵגָה וְהוֹא הִדִּין בְּגִדֵּי מִכְרֵי אִם שֶׁכֶת (ה) *יֵאִינוּ נוֹטֵל עָלָיו (ג) שֶׁכֶר (כִּיִּי), *וְהוֹא הִדִּין לְמִי שֶׁכּוֹתֵב סְפָרִים לְעִצְמֵי דְּרָךְ לְמוֹדוֹ: הֵגָה אָבֵל אִסִּיר (ו) לְכַתֵּב לְחִבְרֵי בִשְׁכֵר (מִדִּכִּי ז' מִסֵּר שֶׁהֵנוּ), *יִמְסַתְפְּרִין כָּל הַיּוֹם *אִפְלוּ (ז) מִסֵּר

ג. רש"י שם במקרא
לְנֶסֶת וּבָנוּ אֵלָיו
מִנְחָתוֹ ד' טוֹר בָּעֵב
אֲבִי הַקְּדוֹר וְעָאָר
פּוֹסְקִים ה' שָׁם בָּעֵב
אֲבִי הָרֹאשׁ

פאר הייט

(3) מנחה גדולה. הינו משש ומחצה. ופסקו הט"ז ומ"א כמ"ד מנחה קטנה, ע"ש: (ג) עובר. ואם הוא איש עני ורוצה להוציא השוכר שיטל לצורך שבת, מותר,

משנה ברורה

שָׁאֵר שְׁתַּיִתָּה בְּמִקְוֵי זֶה יִסְבֵּד בְּמִקְוֹם אַחֵר; (ג) מִקְוֶה גְּדוֹלָה. הֵיטָּו
בִּשְׁשׁ וּמִקְוֶה, וּמִנְחָה קִטְנָה הֵיטָּו תִּשְׁעָה וּמִקְוֶה; (ג) וְנִסְמָךְ
הַמִּלְכִּין לֹא הִסְבִּיד; וְהַשְׁעוֹת הֵם זְמִינֹת. וְכָל זֶה בַּעֲשׂוֹה מְלָאכָה
עֲצֻמָּה, אֲבָל פִּי'עַל הַנֶּשֶׁפֶר אֲצֵל בְּעַל־הַבַּיִת בְּסֵתֶם, אֵיתָא בַּחֲשֵׁד־מִשְׁפָּט
סִימָן שֶׁלֹּא הִזְמִינוּ הָאָדָם סְמָךְ לַשְּׁקִיעֵת הַחֲמָה, וְכָן כִּדִּי שִׁילָף לְבִיתוֹ
לְמַלְאכָה לֹא חֲבִית מִמֶּנּוּ לְצָלֹחַ לֹא יָד קָטָן וְלִהְדָּלִיק לֹא אֵת חֲפֵר, אִם לֹא
בְּמִקְוֹם שֵׁשׁ מִנְּךָ קָבוֹעַ לִפְסֵק מִקְדָּם, וְעַיִן (ז) בְּמִגְדֵּל אֲבִרְהָם וּבִסְפָּר
חֹסֶפֶת־שֵׁבֶת: (ד) דֶּרֶךְ עֲרֵא; (ה) הֵיטָּו, (ו) אֶפְלוּ בִּשְׁכָּר: ב (ה) וְאֵינוּ
נֹטֵל וְכוּ'. וְאִם הוּא עֲנִי שָׁאֵן לֹא מֵה' אֲכָל, שְׁרִיד, כִּדְלָקָן סוֹף סִימָן
חֲקִיב לְעֵנָן חֹל־הַפּוֹעֵד; וְהוּא הִדִּין כָּל הַמִּלְאכֹת הַמְּתוֹרֹת בְּעֶרְב־
פֶּסַח וּבְחֹל־הַמּוֹעֵד מְתוֹרֹת בְּעֶרְב־שֵׁבֶת [אֲחֵרוּנִים], וְאֶפְלוּ יֵשׁ לֹא חֵם,
רַק (ו) הוּא צָרִיף לְצָרִיכ־שֵׁבֶת לְעֵנָן בְּכֶשֶׁר וְגִימָם וּמִשְׁקִין טוֹבִים, גִּם־
בֶּן יֵשׁ לֹמֵר דְּשִׁרְיָה, אֲבָל בְּלֹא הֵכִי יֵשׁ לְזַהֵר בְּזֶה מְאֹד, כִּי מִשְׁמַע
מִכְּמָה פּוֹסְקִים, דְּמִלְבַּד דְּאֵין רוּחָה סִימָן בְּרַכְיָה, יֵשׁ חֲשֵׁשׁ אֲסוּר בְּזֶה
[מִפְּנֵי:] (ו) לִכְתֹּב לְחִבְרוֹ בִּשְׁכָּר. לָכֵן (ו) וְהָרֵג גִּם־בֶּן הַמּוֹתֵב סֵת־ם
שֶׁלֹּא יִכְתֹּב בִּשְׁכָּר, אִם לֹא שְׁהוּא צָרִיף עֲתָה לְמוֹתָהּ אוֹ סִפְר־תּוֹרָה אוֹ
תַּפְּסִין אוֹ שְׁהוּא דְּחֹק לְצָרִיכ־שֵׁבֶת; (ו) וְכֵן: (ז) מִסְפָּר יִשְׂרָאֵל.

בְּאֵזֶר הַלֵּכָה

וְהָיָה הַשָּׁחַד כְּתֹב דָּאִין בּוֹ אֲסוּרָא רַק דָּאִין בּוֹ סִימָן בְּרַבָּה, וְלִירֵידָה מִקְדָּחֵי אֲנִי
לִקְרָא דְּפִלְגִי שְׁנֵי מַסְרוּצִים הַפִּיל, וְהִלְכָה בְּדִבְרֵי סוֹפְרִים לְהִסְתַּל, בְּקִפְטָר דִּיהוּא
הַרְצָא בְּתָרָא; אִי נָפִי, אָף לְתַרְצָא קַמָּא דְּנִמְרָא, אָף דְּקָאכְר לְשׁוֹן 'אֲסוּר',
הֵינָּה דָאִין רוּחַ חֲכָמִים נִזְחָה חִימוֹ, אָכֵל לֹא אֲסוּר גְּמוּר, אָף לְפָלֵא שְׁלֵא וְכֹר
מִדְּבָרֵי הַרְבָּעִים וְשִׁאָרֵי פוֹסְקִים הַפִּיל. וְהָיָה לַעֲבוֹן בְּרַקְמִסְתָּא כְּתֹב הַמֶּנֶן
אֲבֵרְהֶם דָּאִינוּ בְּכָלל מְלָאכָה, וְשִׁאָרֵי הַמַּהֲרֻנִּים (הַרְרִים וְתוֹשׁ"ט וְח"מ) חִלְקוּ עַל
זֶה בְּרָצָה. וְעַן בְּיִרְמְיָהּ שְׁתַּרְן דְּכַתְּמָה הִסְתַּגְּדָּרְהֶם הֵינָּה דָאִין צִדִּיק
לְהַחֲסִיר בְּזֶה לְכָל עֲלָמָא מִמִּתְחָה וְזִלְתָּ, אָכֵל לַעֲבוֹן מִנְהָה קִטְנָה הֵינָּה כְּמוֹ
שְׁאֵר מְלָאכָה, וְכֵמוּ שְׂכָתָב בְּעִצְמוֹ בְּסִיפֵי רֶסֶן ד', שְׁמֵהּ שְׂכָתָב הַלְפָּרָא הַרְצִיעָה
שְׁנֵיהּ הֵיתָה לְכַסֵּל הַעִיר וְנִזְחִיתָה, הֵינָּה בִזְמַן מִנְהָה קִטְנָה, וְכֵן מִשְׁעָה בְּמַחֲצִית
הַשָּׁקֶל, לְדַלְעֵין סִגִּירַת הַחֲנִינֹחַ שְׁנֵיהּ הִזְמֵן כְּמוֹ לַעֲבוֹן שְׁאֵר מְלָאכֹת, אָף הַקֵּל
שֵׁם לַעֲבוֹן פְּרָקְמִסְתָּא בְּעֻנָּא, עַן שֵׁם וּבְדִבְרֵיו נִזְחָה רָצִית הַנְּתִיב־חַיִּים, וְכֵלֹא
הָכִי אֵינָה רָצִית לִפִּי מַה שְׂכָתָב הַרְמִיא בְּהִגָּה וְהוּא נֹכַח מֵאוּר זָרוּעַ, דְּוָקָא
אִם עוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּקִבְעָה בְּדִי לְהַשְׁפִּיר רֹבֵי, וְנִאֲתוּ שֵׁם הוּא מִסָּה שְׁהַקֵּל
בְּמַשְׁנֵה לְשׁוּחַת דִּיו עֹרֵב־שֵׁפֶת עִם חֲשֵׁכָה, וְכֵן שְׁאֵר הַדְּבָרִים שֶׁהֵבִיא שֵׁם
בְּמַשְׁנֵה, שְׂבִית־שְׁמַאי סוֹבְרִין דְּוָקָא בְּרִי שֵׁיעוֹשׁ מְבַעֵד יוֹם וּבִית־חֵלֶל מִמִּירִין
כֵּן הַשְׁכָּה, עֵינֵי־שׁ. וְעַן בְּפִירְשֵׁהּ הַלְפָּרָה מִסְתַּנֵּה וְזִלְתָּ וְעַן מַה שְׁתַּרְן,
דְּלִפִּי מִתְחַלֵּל רַק עִם חֲשֵׁכָה מְלָאכָה בְּעִצְמוֹ מֵאֵלִיָּה בְּשֵׁפֶת, וְלִפְלֵא חֵיטָא
מִתְרִין בִּית־שְׁמַאי בְּרִי שֵׁיעוֹשׁ, וְגַם בִּית־חֵלֶל מוֹדֵי לֹאֵה, וְזִלְתָּ תִּקְרָא הוּא כֹה
שְׁתַּרְן הָאוּר זָרוּעַ הַפִּיל. וְהָיָה הַעוֹלָם נִקְוֶה לְהִסְתַּל לַעֲבוֹן סִגִּירַת הַחֲנִינִית, וְנִזְחָה
שְׂטוֹמְכִין עַל דְּבָרֵי הַשָּׁחַד הַפִּיל דְּלִית בּוֹ אֲסוּרָא בְּכָל הַיּוֹם: * וְשֵׁם מִפְּרָשִׁים מִנֵּה

שומעין על דברי השי" הנ"ל דלית בו אסורא בכל מנין: * ויש פוסקים מנהג קטנה. עין פטגוראברהם שפסדים לדעה זו, ומכל מקום בשמיע נאזה פוסקים שדה צריכין לשבת במנחה גדולה, ובבאר קנה מה שכתב הרמב"ם, והמיעה ראשונה ששפרו על הפועלים שישקו מלאכתן (וכשכח ל"ה) צריך להיות במנחה. והנה במקומו לא נהגו ככה, ואפשר דהשם הלא הוא כדי שישבאו לעיר ויכתיבו צרכי שבת, ובמקומו כל אחד מהפועלים אנשי ביתו יקנינו צרכי שבת, וכדין שמיני לענין מה שאמרו חז"ל: כות בעיר, כל בני העיר אסורין במלאכה, שכתבו הפוסקים שהוא כדי שישמרו להלכה כל עניניו, וצ"ל במקום שיש בעיר הבורות מחדות לצרכי המה, שוב מהרץ הכל. ומכל מקום כל יראי שמים יראו לפסוק ממלאכתו שבשדה על כל פנים בזמן מנחה קטנה [אם לא שהוא דבר האסור, דא לא עדיף מחל המועד], ויבין סתמיהם אף ממלאכתו שבבית: * אגרת שלמים. גירסא נהג לה לכתוב, דאפילו שבת היה נוסמין או צידת הית וצדוה, דהו בודאי אסור בליל המועד כל שאינה עוף המועד, גם כן מהו בערב שבת, שכן מוכח באור ורע שמשמע נובע מדק(1): * לתמן בגדיו וכו'. הוא היין לתפר בגדים מתוך (א"ר ופמ"ג), אף שהוא מלאכה גמורה ובערב פסח אסור בזה, ובבאר בסימן חסח, לענין צרכי שבת מקלינן, עין שם בדבריהם, ובשם מהדבריהם דאפילו לתפר מצשה אפן סתם. ובבאר הג"א הביא הפקוד על דין חקן בגדים מחל המועד, וישם מהר רק מצשה הקדוש, ובשם דרעו דבס באן בן הוא, ומשאר אחרונים אם משמע בן: * ואינו נוטל עליו שחר. ואם הוא וראה שאם לא יבאו לו הבגד על שבת יקחם לו כשיצדוהו מכפי מקומו הנהוג לעיר, או שפסאן ולחם לא יחול להשפער. אפשר שהוא בקול דבר האסור, ורואה מה דאיתא לענין חליהמודב בסימן תקלס ערוך י"ג, ע"ש. ויש עוד טעם למזהר, דצ"ח ה"י בערב פסח דאם התחיל בזמן המועד יוכל לבקור אפילו אחר מועד, ואלו פסק חליהמודב בסימן תקלס ערוך בסימן הסת ענין ה בהיה דלא מותר, והו בערב פסח, אבל בערב שבת קלאא מערב פסח, אם הוא שעת דחוק דהיה לו עליו מועדוהו אם לא יבאו לו על שבת, נראה ל דייכל לסמוך על דעת הר"י דייכל לגמור אפילו אחר זמן מנחה קטנה אפילו בשחר. ואף שהקצאנו מוכח פסטי קלא בענין זה, מי שהוא בעל מלאכה ירא השם, יראה לכתחילה לזנו צמא שלא יבוא למנה זו ששצטרף לעשות עד סמוך לשקיעת החמה, אם לא מי שהשצצה דחקה לו, וכמו שכתבנו במשנה פרוה: * ומסתמין כל היום וכו'. עין בבאור הג"א שפסקם בזה מאד, ולפי דעתו יש לזהר ממנחה ולמטה אפילו בהנם, כי היא תמיד מלאכה אפן, עין שם: * אפילו מספר ישראל. אגב דאירינן בענין תוספת, ראינו לתוכי ענין אחד מה שאינו מהמון נכשלין בו בעתותינו הרבים, והוא בענין אסור דחקפת פאת הראש, וכמו שאבאר, כי דיע דעל אסור תקפת פאת הראש יש גם כן לא פתורה והוא הלאו דלא תקיף פאת ראשם", ויש אומרים דפאת הראש חמור עוד מפיאת זקן, דעובר על הלאו אפילו אם מעבירים במספרים בעין חער, דהינו סמוך לבשר; וישעור הפאה הוא ממנה ע"פ שיעל פתורה ועד למטה מן האף, מקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם, וכל רחב השערות שבמקום זה לא תגע בו יד החצבים, כמד שהוא הכל בכלל פאת הראש, ומשם ולמטה מתחלת פאת הזקן, ובבאר כל זה בשלחן ערוך יורה דעה סימן קסא, עין שם. גם אחד מהפוסקים ואחד הפוסק הוא בכלל לאו זה, ובבאר שם. ובפנייתו הרבים מצוי שבעבירין את הפאות עד סמוך לבשרן ממש ואין משירין כלל, ויש בזה חשש לאורחא, ומה להם לשיר על כל פנים קצת מן השערות. וביורה דעה, יש מהחברים שבעת השפך מסור ראשו הוא מגלגל זה השער שאצל אונן. והוא ממש שפסטי, וישבין שפאת הראש נקרא רח מה שאנו קורין פאה. וכל כן הוא, באשר סבנו, והוא לא נמיר אורוקת לדבריהם, וכן זה הלאו הוא אפילו על הנקף וכו'. וצ"ל אפילו אם הקספר הוא אינדידיל, יש לישאל להזהיר שלא יגע בו כלל במקום ההוא, וגם במרחק מזה הפסא את המספר שלא יכלה במקום ההוא, אם יהיו דבריו נשמעין לו, ובבאר לעיל

שער הצימן

(ג) ט"ו, וכן דעת המגן אברהם כמאן דאמר מנחה קטנה, וכן פסק הפר"מ גמדים: (ז) דהנה המגן אברהם הקשה: הא פוצלי שדה צריכין למסק בתקיעה ראשונה, וכן פוצלי בית על-כרתה סמנחה קטנה ולמנחה: ונסרץ, ותיירושלמי מירי מדינא, אבל לאחר שמקננו על ידו הקיעות לשטח מהמלאכה, אין הכי נמי דצריך לשטח, ורועה לומר שובכצלה הבית ויבה לו צבור זה משכרו ששכרו ליום [עין בתיבי-ישע], ודחיק. והוספת שבת כבה, דנראה דמה שהצריכו למסק ממנחה למעלה, הנינו בעושה קלאחת בצמא אבל לא בעושה קלאחת אחרים, ודבריו נכונים, אבל נראה דכל זה בירעבד שגשפר ליום סתמא, אבל לכתחלה משל על הפועל שאל לשכור את עצמו ליום שלם בדין שבת, כי אם עד זמן מנחה קטנה: (ח) אלהי רשע בשם דרבי-מישה: (י) וכן אפילו בצמא כבה הכי, רק שצריך עד לתל לשכירו ולצרכי שבת, וכן פסק שרי: (י) שחור-שבת.

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן רנא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ב]

שָׁאף שְׁיָרִיִּים בְּמִקְוֵה זֶה יִפְסֵד בְּמִקְוֵה אֲחֵרִים.⁽⁸⁾

(3) ואף אם יעשה את המלאכה בחינם, כתב הטור שאסור, וביאר הבי" שכלאכה מותרת מן המנחה ולמעלה רק אם היא לבבד שבת או לצורך מצוה וגם שיעשה בחינם.

[משנ"ב ס"ק ג]

וּמִנְחָה קִטְנָה הֵינּוּ שֵׁשֶׁ וּמִנְחָה⁽⁴⁾, וְהַסֹּמֵךְ עַל הַמִּקְלִין לֹא הִפְסִיד⁽⁵⁾.

(4) ולקמן (סי' רטו ס"ק א) כתב, שהוא שעתיים וחצי קודם צאת הכוכבים, והוא כשעה ורבע קודם שמתכסה השמש.

(5) כאן כתב רק שהסומך על המקלין לא הפסיד, אמנם לענין שליחת אדם להפסיק את הציבור ממלאכתם, סתם לקמן (סי' רטו ס"ק א) שראוי לשלחו מזמן מנחה קטנה.

וְלַעֲנֵן תַּגְלִיחַת בַּעֲרֵב יוֹם טוֹב, כֵּתֵב בַּשְּׁעָה צִלְמָן (סי' תקלא ס"ק ב) שאם הזמן דחוק, אפילו לכתחילה יכול לסמוך על דעה זו שמוחר להתגלח עד זמן מנחה קטנה. ולענין בניית סוכה בערב שבת למחרת יום כיפור, כתב לקמן (סי' תרכה ס"ק ב) שלא יבנה אותה בערב שבת אחר חצות.

[משנ"ב ס"ק ד]

דִּנְךָ צְרָא⁽⁶⁾.

(6) ומלאכת קבע לצורך שבת, כתב השו"ע הרב (סי' ג) שמוותרת גם מן המנחה ולמעלה. וכן משמע בבית הלל (סי' ר"ה לחק) שכתב שלצורך שבת מותר לחפור גם בגדים חדשים, ואף שתפירתם וראי נחשבת כמלאכת קבע.

וגרר מלאכת קבע, ביאר הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"א פ"ו ס"ק א) שהוא כל שקובע את עצמו להתעסק באותה מלאכה, וגרר מלאכת עראי הוא כשעושה את המלאכה דרך אגב. ולפי זה כתב, שאפילו תפירת כפתור שלוקחת זמן מועט נחשבת מלאכת קבע, ואסור לעשותה שלא לצורך השבת, וכן המסייד את ביתו וכדו', דעת הגר"נ קרליץ (שם) שנחשבת מלאכת קבע, אף אם אינו עושה כן אלא באופן חד פעמי.

וגיהוץ בגדים אחרי זמן מנחה קטנה, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פט"ז תשובה ט) שמוחר אפילו שלא לצורך השבת, משום שנחשב רק כמלאכת עראי.

וליחר זמן בקביעות לכתובה בערב שבת בזמן שכבר אסור לעשות מלאכה, הורה הגר"נ קרליץ (שם) שאסור, אלא אם כן הכתיבה היא בגדר דבר האבד, והוסיף, שמטעם זה נהג החזו"א לכתוב חידושי תורה בערב שבת גם בזמן שאסור לעשות מלאכת קבע. ולכאורה לפי המבואר בבי" שדבר מצוה מותר לכתוב ספרים לעצמו [כדלהלן בס"ב], יש לעיין, שלכאורה צריך להיות מותר לכתוב כל דבר תורה, ואפילו שאינו בגדר דבר האבד, ובכן איש חי (שנה ב' פ' לך לך אות כ) כתב שמוחר לכתוב דברי תורה, אפילו שאינו כותב דבר חידוש, כיון שהוא צורך מצוה, ויתבאר עוד להלן (בס"ק ו).

[משנ"ב ס"ק ה]

וְאִם הָיָה עֲנִי שָׁאֵין לוֹ מָה יֵאָכֵל, שְׁרִיף, כְּדִלְקָמֶן סוֹף סִימָן הַקָּמֵךְ לַעֲנֵן הַלִּי-הַמִּצְדָּה⁽⁷⁾ וכו', לַעֲנֵנוּ בְּשִׁשֶּׁר וְדָגִים וּמִשְׁקִין טוֹבִים, אִם יִפֹּן יֵשׁ לִמָּר דְּשִׁרִי⁽⁸⁾.

(7) וכן אם לזה כסף כדי לקנות את צרכי השבת, על מנת לשלמו

מהשכר שיקבל על עבודתו שבערב שבת, כתב הכן איש חי (שנה ב' פ' לך לך אות כ) שמוחר לו לעבוד כל היום של ערב שבת כדי לשלם את החוב, משום שאם נאסור עליו לעבוד בערב שבת, לא ילוה כדי לקנות צרכי שבת.

(8) שם (בס"ב) הביא דין זה, והוסיף בבית הלל שם (ד"ה על ידי), שאף כשיש לו אוכל עבור עצמו, אך צריך הוא אוכל גם עבור אשתו וילדיו הקטנים שחייב במונותיהם, מותר לפועל לעבוד לשם כך בחול המועד, וכיון שהשוה כאן גירי מלאכה בערב שבת לחול המועד, הוא הדין שמוחר לעבוד לשם כך בערב שבת.

וכן אם אין תפירת הבגד לבבד שבת, שכתב שם (ס"ק ד, ו) שבחול המועד מותר לפועל שאין לו מה לאכול לתפור שלא לצורך המועד, הוא הדין שמוחר לו לתפור בערב שבת שלא לצורך השבת [ושם כתב (ס"ק ז) בשם המג"א שאם יכול לעשות מלאכתו בצינעה עדיף, כי הוראה לא ידע שהוא עני, אבל אם אינו יכול לעשותה בצינעה, מותר לו לעשותה גם בפרהסיא].

ואף אם יש לפועל כזה כלי בית שיכול למכרו, כתב שם (ס"ק ח) שאינו חייב למכרו, ומותר לו לעשות מלאכה.

(9) ואף שלענין מי שיש לו בחול המועד לחם ומים, הביא לקמן (סי' תקמב ס"ק ז) שתי דעות אם מותר לו לעשות מלאכה, ביאר התורת שבת (ס"ק ח) שערב שבת דינו קל מחול המועד [וכן משמע בבית הלל לעיל (סי' אגרת), שערב שבת קל מחול המועד]. והוסיף, שעיקר הטעם שאסור לעשות מלאכה בערב שבת הוא כדי שלא ישבח להכין את צרכי השבת, והרי הלחם והמים שיש לו אינם צריכים הכנה, אלא מוכח שהחשש שמא ישבח להכין נאמר על שאר צרכי השבת, ואם אין לו כסף, ממה יכין את צרכי השבת.

[משנ"ב ס"ק ו]

אִם לֹא שְׁהוּא צְרִיף עָסָה לְמוֹתָהּ אוּ סְפָרְתָּהּ אוּ תְּפַלֵּן אוּ שְׁהוּא דְּחֹק לְצִרְכֵּי שֶׁבֶת⁽¹⁰⁾.

(10) ואף שתיקון בגד של חבירו לצורך השבת, כתב הרמ"א שמוחר דוקא אם אינו נוטל על כך שכר, ביאר הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"א פ"ו ס"ק א) שכתובת מוזה או ספר תורה היא עצמה התעסקות במצוה, מה שאין כן שאר המלאכות שבעצמותן אינן מצוה, ולכן אסור לעשותן בשכר אף אם הוא לצורך השבת.

ומה שכתובת ספרים לעצמו מותרת, ביאר הבי" והלב"ש (סי' ב) כיון שהוא דבר מצוה, אמנם לענין כתיבת ספרים לעצמו דרך לימוד בערב פסח, ביאר המשנ"ב לקמן (סי' תסח ס"ק ט) בשם האליה זוטא (ס"ק ג-ד) שהיא מותרת כיון שאינה נראית כמלאכה גמורה, שמאחר שכותב דרך לימודו ולעצמו, ודאי אינו מהכריז לכתובה גמורה והגונה, והוסיף לבאר באליה זוטא (שם), שכשכותב לאחרים נחשב הדבר כמלאכה גמורה, ולכן בערב פסח שעשו אותו כיום טוב בגלל הקרבן, אסור לעשות מלאכה גמורה אפילו לצורך מצוה, ואפילו אם אינו נוטל שכר, אבל בערב שבת מותר לכתוב לאחרים אם אינו נוטל שכר.

[ביה"ל ד"ה אגרת]

שָׁכֵן מִכָּה בְּאוֹר זָרֵעַ שְׁמִמָּנוּ נֹכַח הַדִּין⁽¹¹⁾.

(11) וכמו שכתב לעיל (ד"ה העושה), שהאור זרוע הוכיח את דינו [שמוחר לעשות מלאכת עראי בערב שבת] מדעת בית הלל המתירים לשרות ריו בערב שבת, ואף שתגמר שרייתו בשבת, כיון שמלאכת עראי מותרת.

